

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 15 lipca 2022 r.

BADK.DPK.133.88.2022 MKo

P10-40/22	Data wpływu petycji 30 maja 2022 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 14 lipca 2022 r.

KODEKS KARNY

TEMAT

**NADUŻYCIE UPRAWNIEŃ PRZEZ FUNKCJONARIUSZA
PUBLICZNEGO JAKO PRZESTĘPSTWO
ŚCIGANE Z OSKARŻENIA PRYWATNEGO**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Bogdan Gasiński.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, poprzez uznanie czynu określonego w art. 231 – nadużycie uprawnień przez funkcjonariusza publicznego – za przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji wnosi o dodanie do art. 231 Kodeksu karnego nowego § 5 o następującej treści: „W przypadku odmowy ścigania przez oskarżyciela publicznego strona składająca zawiadomienie o przestępstwie określonym w § 1, 2 i 3 ma prawo do ścigania przestępstwa z oskarżenia prywatnego.”.

Wnioskodawca jest zdania, że oskarżyciele publiczni (prokuratorzy), którzy podlegają pod Prokuratora Generalnego i zarazem Ministra Sprawiedliwości, pod naciskami swoich przełożonych nie wszczynają bądź umarzają postępowania przygotowawcze w stosunku do funkcjonariuszy publicznych. Postępowania, te najczęściej mogłyby być prowadzone lub bardzo często są skierowane przeciwko osobom zajmującym wysokie stanowiska urzędnicze w państwie.

W opinii wnoszącego petycję, zaproponowana zmiana doprowadzi do umożliwienia ścigania funkcjonariuszy publicznych z oskarżenia prywatnego i postawienia ich przed sądem, który rzetelnie i dwuinstancyjnie przeprowadzi postępowanie.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.) w art. 115 § 13 określa krąg osób, którym nadaje status funkcjonariusza publicznego, są to:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) poseł, senator, radny;
- 2a) poseł do Parlamentu Europejskiego;
- 3) sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy;
- 4) osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych;

- 5) osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe;
- 6) osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej;
- 7) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej;
- 8) osoba pełniąca czynną służbę wojskową, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie;
- 9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe.

W rozdziale XXIX ustawa wymienia przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego.

Zgodnie z art. 231 § 1 funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w art. 231 § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej (typ kwalifikowany), podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Natomiast w przypadku, gdy sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie i wyrządza istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 231 § 2 i 3).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1735 ze zm.) reguluje zagadnienie subsydiarnego oskarżyciela posiłkowego, oskarżyciela prywatnego oraz trybu postępowania przy subsydiarnym akcie oskarżenia.

Mówiąc o oskarżeniu prywatnym, nie sposób nie odnieść się do zasady skargowości zgodnie z którą wszczęcie postępowania sądowego następuje na żądanie uprawnionego oskarżyciela (podmiotu). W sprawach z oskarżenia prywatnego jest nim pokrzywdzony, który z momentem wniesienia do sądu oskarżenia o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego staje się stroną postępowania - oskarżycielem prywatnym - (art. 14).¹

Art. 59 § 1 wskazuje na możliwość pełnienia przez pokrzywdzonego w procesie karnym roli oskarżyciela prywatnego – strony czynnej postępowania sądowego. Oskarżycielem prywatnym jest w myśl tego przepisu pokrzywdzony, który wnosi i popiera przed sądem prywatny akt oskarżenia w sprawach o przestępstwa prywatnoskargowe. W tej roli występuje pokrzywdzony czyli osoba spełniająca wymogi definicji legalnej

¹ K. Eichstaedt, D. Świątek, B. Augustyniak, M. Kurowski, Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, Opublikowano: LEX/el. 2022.

z art. 49 lub osoba wykonująca jego prawa na podstawie art. 51 § 2 i 3 oraz art. 52 § 1.

Należy zauważyć, że zgodnie z art. 55 § 1 w razie powtórnego wydania postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania przez prokuratora, pokrzywdzony może w terminie miesiąca od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu prokuratora nadzrędnego o utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienia wnieść akt oskarżenia do sądu, dołączając po jednym odpisie dla każdego oskarżonego oraz dla prokuratora. Przepis art. 488 § 2 stosuje się odpowiednio.

Akt oskarżenia wniesiony przez pokrzywdzonego powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata, radcę prawnego albo radcę Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, z zachowaniem warunków określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego (art. 55 § 2).

Uchylając postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego lub odmowie jego wszczęcia, sąd wskazuje powody uchylenia, a w miarę potrzeby także okoliczności, które należy wyjaśnić, lub czynności, które należy przeprowadzić. Wskazania te są dla organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze wiążące (art. 330 § 1).

Jeżeli organ prowadzący postępowanie nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia. Postanowienie to podlega zaskarzeniu tylko do prokuratora nadzrędnego. W razie utrzymania w mocy zaskarżonego postanowienia pokrzywdzony, który dwukrotnie wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 i 1a, może wnieść akt oskarżenia określony w art. 55 § 1 - o czym należy go pouczyć.

INFORMACJE DODATKOWE:

Oskarżycielem prywatnym może być wyłącznie pokrzywdzony, który ma możliwość wnoszenia i popierania oskarżenia o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego (art. 59 § 1). Definicja pokrzywdzonego jest zawarta w art. 49 § 1 (zob. uwagi dotyczące tego przepisu). W uchwale z 15.09.1999 r., I KZP 26/99, OSNKW 1999/11–12, poz. 69, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że art. 49 § 1 powinien być interpretowany wąsko, a zatem krąg pokrzywdzonych w rozumieniu art. 49 § 1 powinien być ograniczony zespołem znamion czynu będącego przedmiotem postępowania oraz czynów współukaranych (podobnie także uchwała SN z 21.12.1999 r., I KZP 43/99, Biul. SN 1999/12, s. 14).²

² D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, Opublikowano: LEX/el. 2022.

W polskim systemie karnym wyróżniamy zasadniczy podział na: przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego i przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego.

Wśród przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego, wynikających z Kodeksu karnego, należy wymienić:

- 1) nieumyślne średnie lub lekkie uszkodzenie ciała (art. 157 § 4 w zw. z art. 157 § 3);
- 2) lekkie uszkodzenie ciała (art. 157 § 4 w zw. z art. 157 § 2);
- 3) zniesławienie (art. 212);
- 4) zniewagę (art. 216);
- 5) naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217).³

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

³ Ibidem.